

**ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE
DİL LABORATUVARININ HEDEFLERİ:
BEKLENTİLER VE GERÇEKLEŞENLER**

Doç.Dr.Enver Tahir RIZA

**Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfında
Arapça Öğretimi**

Arapça, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık, birinci ve ikinci sınıflarında öğretilmektedir. Hazırlık sınıfında haftalık 24, birinci sınıf birinci dönem 6, ikinci dönemde ve ikinci sınıfta 4'er saat okutulmaktadır. Üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise Arapça dersleri programda yer almamaktadır.

Hazırlık sınıfındaki Arapça ders saatleri Nahiv, Metin, Sarf ve Dil Laboratuvarı olarak dört bölüme ayrılmaktadır. Haftalık ders saati olarak Nahiv 8, Metin 7, Sarf 5 ve Dil Laboratuvarı 4 saat olmaktadır.

Arapça bir bütün olmakla birlikte, bölümlere değişik ağırlıklarda puan verilmekte ve 100 üzerinden değerlendirilmektedir. Bu ağırlık biraz da karmaşıktır. Vizelere verilen ağırlık, finalden değişik olmaktadır. Vizelerden, Nahiv'e %32, Metin'e %28, Sarf'a %20, Dil Laboratuvarı'na % 10 verilirken Ödeve de % 10 verilmektedir.

Finalde ödeve herhangi bir puan verilmemektedir. Metin'den bir bölüm olan Dil Laboratuvarı'na bu defa %3.5 verilmektedir. Metin'e %35, Nahiv'e %40, Sarf'a ise %20 ağırlık verilmektedir.

Hazırlık Sınıfında Dil Laboratuvarı

Ayrıca, hazırlık sınıfında haftalık 4 saat olan Dil Laboratuvarı ikişer saat olmak üzere iki güne bölünmektedir. İlahiyat Fakültesindeki uygulamaya göre, iki saatin ilki kuramsal, ikinci saati ise uygulamalı olarak öğretilmektedir. Kuramsal saatte öğrencilere, Arapça normal bir sınıfta okutmanın seçtiği bir öğretim yöntemi ile öğretilmektedir. Uygulamalı saatte ise öğrenciler, dil laboratuvarına alınarak aynı dersi öğrenmektedirler. Başka bir ifadeyle, hazırlık sınıfı öğrencileri,

haftada iki saat dil laboratuvarından yararlanmaktadırlar.

Dil laboratuvarı dersinde, birinci dönemde, Ummu'l-Kurâ Üniversitesi Arapça Enstitüsü Araştırma ve Program Bölümünün yayınladığı, "Arap Olmayanlara Arapça Öğretim Kitabı : Birinci Bölüm" adındaki temel kitap, Rüşdü Ahmed Tu'imâ ve Mahmud Kamil el-Nâka tarafından hazırlanan kitap okutulmaktadır. Bu kitap, şu konuları kapsamaktadır : Sınıf, trafik, çarşı, fiiller ve murâcaat, doktor, sofra, ev, havaalanı, hayvanat bahçesi, Bekir'in evi, evde, mutfakta, büroda, murâcaat, Bekir'in âilesi, âile abdest alıyor, âile akşam namazı kılıyor, sofrada, akşamda, murâcaat, yemek âdâbı, Arapça Kuran dili, Arapça enstitüsünde, Ahmet kitaplarını alıyor, imtihan programı, imtihan sonucu ve murâcaat. Kitabın kapsamı, yukarıda adı geçen enstitü tarafından teybe alınmıştır.

Yılın ikinci döneminde ise, Fuat Mecellî ve M.Mansur tarafından hazırlanmış olan Arapça Dersler adındaki kitap okutulmaktadır. Bu kitabın kapsadığı konular şunlardır : Giriş, havaalanında, biz Kahire'de yaşıyoruz, otelde, lokantada, Kahire'de bir gün, Kahire'de bir gezi, bankada, Suriye, kırdaki bir gün, doktor ve eczacı, ticarethaneler, doktor, gazetecilik, kuzey-batı Afrika, postanede, deniz kıyısında, sinemada, Bağdat'tan bir kartpostal, Ezher camii, futbol, tren istasyonunda, Aksur ve Asvan, Lübnan, berber, Arap atasözleri, sefere hazırlık, yılın kutlu olsun, mutlu gün ve el-veda. Yazarlar kitabı diyalog şeklinde fasih Arapça ile hazırlamışlarsa da, yer yer Mısır şivesinden kurtulamamışlardır. Güzel bir el yazısı ile yazılmış ve basit resimlerle donatılmıştır. Orta hacimli olup 187 sayfadan ibarettir. Kitabın kapsamı, BBC'de çalışan elemanlar tarafından şeride kaydedilmiştir.

Araştırma Problemi

Eğitim hedefleri, ellilerde ortaya çıkan, altmışlarda çok gelişen bir eğitim teknolojisi. Bu teknoloji, davranışçı psikologlar tarafından ortaya konulup, eğitim ve öğretimin başlangıç noktasını, yönünü ve sonunu belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Eğitim ve öğretimde hedef belirlemenin birçok nedenleri açıklanmıştır. Mager (1975: 5-7), Davies (1976: 69-77) ve Rowntree'ye (1978: 34-36) göre hedef belirleme nedenlerinden önemli olanlarını aşağıda veriyoruz.

Öğretmenin görevini belirlemek, kapalılık ve değişik yorumlardan doğan güçlükleri gidermek, dersi kontrol edilecek şekilde daha küçük bölümlere bölmek; öğrenme piramidini yapmaya yardım edecek serileri sağlamak; öğretmenin değerlendirme ve ölçmesinin mümkün olup olmamasını belirlemek; öğretmen ve öğrencilerin, değişik davra-

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

niş türlerini ayırdetmek; ders için tam bir özet bulundurmak ve öğrenciler, veliler, program geliştirme, öğretim, öğretmen eğitimi ve eğitim planlanması ile ilgilenenlere bir rehber hazırlamaktır.

Öğrencilerin, hedeflerin gerçekleşmesine yönelik davranışları ile ilgili beklentileri çok önemlidir. Böylece onlar için motivasyonel rol oynayıp iş yapmada devamlılık sağlamaktadır. Gagne (1977: 61), Smith ve arkadaşları (1978: 310-311) ve Baron ve arkadaşları (1981: 740-741) motivasyonun bilişsel kuramlarının, düşünceler, beklentiler, gelecekteki olayların algılanması ve başka zihinsel işlevlerin hedefe yönelik davranışlara olan etkisini motivasyonun bilişsel kuramları adı altında önem vermektedirler. Öğrenci, yaptığı davranış hedefi sağlayacağını anlarsa, bu davranışı hedefe ulaşmak için daha fazla yapmaya kalkar. Başka bir deyişle, her ne kadar belli bir hedefi sağlamak için beklentiler yüksek olursa öğrenciler, o hedefi sağlamak için daha fazla çaba harcarlar ve gayret gösterirler.

Rowntree'ye (1978: 114) göre, öğrencilerin motivasyonunu yükseltmek için, ders hedeflerini saptamada katkıda bulunmaları gerekir. Böylece bu araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfında dil laboratuvarı yöntemiyle öğretilen Arapça için hedef saptamak, hedeflerden beklentiler ve gerçekleştirenleri belirlemek için düzenlenmiştir.

Araştırmanın Hedefleri

Bu araştırma aşağıdaki hedefleri sağlayacaktır :

- 1- İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinin Arapça dil laboratuvarında sağlanacak eğitim hedeflerinden beklentilerini belirlemek.
- 2- Hazırlık sınıfında öğrencilerin, eğitim hedeflerinden beklendikleri oranı belirlemek.
- 3- Hazırlık sınıfında Arapça dil laboratuvarının gerçekten sağladığı eğitim hedeflerinin oranını belirlemek.
- 4- Hazırlık sınıfında Arapça dil laboratuvarından beklenen ve gerçekleşen eğitim hedeflerinin, oranları arasında karşılaştırma yapmak.
- 5- Beklenen ve gerçekleşen hedeflerin birbirinden fazla veya eşit ya da eksik olma durumlarını belirlemek.

Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma için aşağıdaki sınırlar çizilmektedir :

1- Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerini kapsamaktadır.

2- Bu sınıfta öğretilen dersler arasında yalnızca dil laboratuvarını kapsamaktadır.

ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Arap olan veya olmayanlar için Arapça öğretiminde dil laboratuvarının hedefleri ile ilgili araştırmalar bulamadık. Ancak, eğitim teknolojisi ya da değişik eğitim araçlarının hedefleri ile ilgilenen veya dil laboratuvarının hedeflerden başka diğer yönlerini ya da Arapça öğretimini ele alan bazı araştırmalar bulunmaktadır. Bunlara şu örnekleri verebiliriz :

Hearnshaw ve Roach (1974: 60-70), eğitim fakültesi ve yetişkin öğrenciler için bireysel ve bağımsız tipinden bir eğitim araçları kursu düzenlediler. Bu kursta özel eğitim hedefleri davranışsal ve uygulamalı olarak, kursa katılanların kurs bittiğinde neler sağlayabileceklerini ifade etmiştir. Öğrencilere, yavaş yavaş ilerlemeleri için birkaç kitapçık verilmiştir. Kurs, sistemli yaklaşımla eğitim araçlarının kullanımı ve gereç üretimi ile ilgili olan beş üniteyi kapsamaktadır. Bunlar da, teyp ve hareketsiz yansıtma, sinema filmi, levha ile duvar levhaları ve tepegöz ve fotokopi.

Programlı öğretimde önemli bir bölüm olan kurs değerlendirme, önceden öğrencilerde bulunmayan belli becerileri kursta kazanmak bu kursun başarılı olmasına ölçüt olarak kabul edilmiştir. Kursu katılan 800'den fazla öğrenci, tatmin edici bir şekilde çalışarak kursu başarı ile bitirmişlerdir.

Moss (1979: 69-80), eğitim teknolojisinde değişik alanlarla ilgili 57 genel hedefi bir listede sıraya göre vermiştir. Listeyi, eğitim teknolojisi kursuna katılan 50 öğretmene vererek onun iki nüshasını kurslara katılmayan meslekdaşlarına dağıtmasını istemiştir. Tüm öğretmenlerden, hedeflerin temel, önemli, yararlı ya da önemli olmadığını sorarak görüşlerini istemiştir. Ortalama olarak eğitim teknolojisi kurslarına katılanların % 55'i, katılmayanların % 30'u geçerli görüş vermişlerdir.

Araştırmacı, ölçüt olarak bir hedefi kursa katılan öğretmenlerin % 80'i, katılmayanların da % 50'si seçtiği halde, o hedef önemli bir hedef sayılmıştır. Birinci grupta 16, ikinci grupta ise 10 hedef bu kapsama alınmıştır. Önemli olan hedefler ve cevaplandırma oranı Tablo (1) ve (2) de görülmektedir :

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

Tablo (1): Kursa Katılan Öğrencilerin Belirttiği Önemli Hedefler

Hedefler	Cevaplandırma Oranı
27- Özel hedeflere göre uygun araç seçmek	96
47- Test maddelerini hedeflere bağlamak	96
48- Sistemli bir kurs verildiğinde, uygun bir test sistemi düzenlemek	96
4- Davranışsal hedefler saptamak	92
5- Hedefler kullanımının önemini sıralamak	92
4b- Bilişsel, psikomotor ve duyuşsal hedefleri birbirinden ayırmak	87
8- Özel hedeflerin sağlanması için doğru ölçütler belirlemek	87
10- Öğretme stratejisini öğrenme yeteneği ile eşleştirmek	87
15- Sınıfta öğretme etkililiğini değerlendirmek için yöntemler önermek	87
43- Çoktan seçmeli test maddeleri hazırlamak	87
45- Ölçüt dayanıklı test ile norm dayanıklı testi ayırtmak	87
50- Değerlendirme sisteminin temel şartlarını sıralamak	87
53- Filim, videoteyp yada diğer öğretim paketlerini eleştirerek değerlendirmek	87
51a- Öğretmenin hazırladığı testlerin önemini sıralamak	83
5a- Bireysel bağımsız kitapların hazırlanmasını yapıcı bir şekilde eleştirmek	83

From: Moss, G.D. (1979) "The Influence of In-Service Course in Educational Technology on the Attitudes of Teachers." **British Journal of Educational Technology**. 5(3), 60-70

Tablo (2): Kursa Katılmayanların Belirttiği Önemli Hedefler

Hedefler	Cevaplandırma Oranı
10- Öğretme stratejisini öğrenme yeteneği ile eşleştirmek	77
29- Tepegöz kullanmak	73
27- Özel hedeflere göre uygun araç seçmek	65
8- Özel hedeflerin sağlanması için doğru ölçütler belirlenmek	62
6- Aşamalı hedeflerle ders hazırlamak	62
53- Filim, videoteyp yada diğer öğretim paketlerini eleştirerek değerlendirmek	58
46- Öğrenme yeteneğini çocuk gelişmesi ile bağlamak	58
52- Çok araçlı paketi analiz yapmak	58
3- Davranışsal hedefler saptamak	54
4b- Bilişsel, psikomotor ve duyuşsal hedefleri birbirinden ayırmak	54
15- Sınıfta öğretme etkililiğini değerlendirmek için yöntemler önermek	54
51b- Öğretmenin hazırladığı testlerin önemini sıralamak	54
51c- Anketin önemini sıralamak	54
57- Kaynak vererek, gerekli gereç üretmek	54

From : Mo'ss, G.D. (1979) "The Influence of In-Service Course in Educational Technology on the Attitudes of teachers." **British Journal of Educational Technology**. 5(3), 60-70

Ayrıca araştırmacı, kursa katılan ve katılmayanların görüşleri arasında birkaç karşılaştırma yapmıştır. Bu karşılaştırmalarda araştırmacı, eğitim araçları kullanımı ile ilgili iki grup arasında değişik

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

görüşler bulmuştur. Öğretmenlerin ihtisası, eğitim araçlarını etkilemekle beraber, çoğunlukla dil ve müzik öğretmenleri teybin yararlı bir araç olduğunu belirlemişlerdir.

Ridha (1981) Cardiffte yetişkinler için kurulan bir eğitim araçları kursunu değerlendirerek, Basra Üniversitesindeki öğretim üyelerinin bu kurstan yararlandırılmasını araştırmıştır. Cardiff kursu, hareketsiz yansıma ve teyp, duvar levhaları ve ders notları, tepegöz ve saydam üretimi, kapalı devre ve film konularını kapsamıştır. Hedefler, davranışsal tipte belirlenerek, her alan iki saat olarak, kuramsal bir dersle başlayıp, uygulama ile bitmiştir. Yukarıda adı geçen alanlar 14 bilişsel, 1 duyuşsal ve 4 psikomotor hedefi kapsamıştır.

Araştırmada, Cardiff kursuna katılan 90 öğretmen, Basra Üniversitesinden ise 72 öğretim üyesi örnek olarak alınmıştır. Cardiff grubuna, tutum ve hedeflere bağlı olan başarı öntest ve sontestleri verilmiştir. Psikomotor hedefler ise kurstaki öğretim elemanları tarafından değerlendirilmiştir.

Araştırmacı, konu ile ilgili şu sonuçlara varmıştır :

1- Kursa katılanlar, 14 bilişsel hedeften 9'unu gerçekleştirmişlerdir.

2- Kursa katılanların eğitim araçlarına olan tutumlarında, öntestten sonteste anlamlı bir değişiklik olmamıştır.

3- Öğrenciler, kursta belirlenen tüm psikomotor hedefleri gerçekleştirmişlerdir.

Basra Üniversitesi öğretim üyeleri için belirlenmiş olan 50 davranışsal özel hedefler olumlu görülmüş, önerilen kursun temeli olarak, öğretim elemanlarının ihtiyaçlarını karşılamak için uygun görülmüştür.

Ayrıca, Arapça öğretiminde dil laboratuvarı bir öğretim yöntemi olarak başka yöntemlerle karşılaştırılarak, öğrencilerin Arapçaya karşı tutum ve davranışları veya Arapça öğreniminin nedenlerini ele alan birkaç araştırma yapılmıştır ki onlar da şunlardır :

Rıza (1988), deneysel bir araştırma yaparak, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinin Arapça öğretiminde kullanılan değişik öğretim yöntemlerini karşılaştırmıştır. Deneyde hikaye öğretilerek, üç deneysel grupta klâsik ders+dil laboratuvarı, dil laboratuvarı + klâsik ders ve teyp + klâsik ders yöntemleri kullanılmıştır. Kontrol grubu ise, klâsik ders yöntemi ile öğretilmiştir.

Toplam 119 öğrenciye öntest ve sontest uygulanmıştır.

Araştırmacı, bu deneyde aşağıdaki sonuçlara varmıştır :

1- Değişik öğretim yöntemleriyle öğretilen öğrencilerin başarılarında anlamlı bir fark görülmemiştir.

2- Dil laboratuvarı ve klâsik ders yöntemleriyle öğretilen öğrencilerin başarısında da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

3- Klâsik ders + dil laboratuvarı yöntemleriyle öğretilen öğrenciler dil laboratuvarı + klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

4- Dil laboratuvarı ve teyp yöntemleri ile öğretilen öğrencilerin başarısında anlamlı bir fark bulunmamakla beraber, teyp ile öğretilen öğrenciler, dil laboratuvarı + klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

5- Teyp yöntemiyle öğretilen öğrenciler, klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrencilerden daha başarılı olamamışlardır.

Al-Makhzoumi (1988), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arapçaya karşı tutum ve davranışlarını araştırarak, 21 maddeli bir anketi, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden % 73'ünü temsil eden 277 öğrenciye uygulamıştır.

Öğrenciler, Arapça konuşmalarını, Arapça kaynak okumalarını, Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri yeteneklerinin orta veya daha az olduğunu ifade etmişlerdir. Üç yıl Arapça öğretimi, Arapça kitap okumak, Arapça yayın yapan radyoları dinlemek, fırsat buldukça araplarla konuşmak, kendi kendilerine bazı önemli Arapça sözleri tekrarlamak, Arapça konuşan birisine yaklaşıp onunla konuşmak ve ihtisasla ilgili Arapça kitapları satın almak gibi davranışlar öğrencilerin çoğunda görülmediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrenciler, Arapçanın İlahiyat Fakültesi öğrencileri için önemli, bilimsel bir dil ve zor olduğunu ifade ederken, bu dili de çok sevdiklerini belirlemişlerdir. Öğrenciler çoğunlukla, Fakültede uygulanan öğretim yöntemlerini orta veya yetersiz görürken, Arapçaya ayrılan haftalık ders saatlerini, kitap, eğitim araçları ve kütüphane kaynaklarını yetersiz bulmuşlardır.

Al-Makhzoumi (1988), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinde Arapça öğrenmenin nedenlerini araştırmıştır. Bu amacı sağlamak için, dinsel, kültürel, ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenleri kapsayan 27 maddelik bir anket hazır-

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

lamıştır. Bu sınıfta bulunan toplam 118 öğrenciden 97 öğrenciye anket uygulanmış, bu da toplumun % 82'sini temsil etmiştir.

Öğrencileri Arapçayı öğrenmeye güdüleyen nedenlerden % 76'sı dinsel, % 68'i psikolojik, % 55'i kültürel, %39'u sosyal ve %31'i ekonomik nedenler olarak ifade edilmiştir. Söylenmeğe değer başka bir konuda, her öğrencinin, Arapça öğrenmek için birkaç neden öne sürmüş olmasıdır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırmada kullanılan anketin hazırlanış şekli aşağıda belirtilmiştir :

Anketin Hazırlanışı

1987-1988 öğretim yılının son haftalarında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 6 şube olan hazırlık sınıfından 2 şube öğrencilerine, bir yılda okudukları Arapça dil laboratuvarı için hedefler saptamaları istenmiş, hedefler sözlü olarak tartışılmış, gerekli notlar kaydedilmiştir. Temeli oluşturan bu hedefler, dersi öğreten veya öğretmiş olan üç öğretim elemanının görüşü alınmış, bu da 16 maddelik bir anket haline getirilmiştir.

Yukarıda adı geçen 16 hedef, ne genel ne de özel hedeflerdir. Hedeflerin tümü Davies'in (1971: 103-121), genel-özel (General Objectives) hedefler sıralamasında yer alabilir. Bu hedefler, genel hedeflerle özel hedefler arasında sınıflandırılabilir.

Ankette ayrıca, öğrencilere araştırmanın amacı ve nasıl cevaplandırılmaları belirlenmiş ve yardımlarından dolayı teşekkür edilmiştir. Anketin bir nüshası da ek (1) de verilmiştir.

Anketin Uygulaması

1987-1988 öğretim yılının son haftası (tek grup) ve bir öncesinde anket uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından uygulanan anket, açıklandıktan sonra cevaplandırılmış ve teker teker bakılarak, doğru bir şekilde cevaplandırma aranmıştır. Böylece alınan tüm anketler uygun bulunmuştur.

Araştırma Örneği

1987-1988 öğretim yılı Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfında 3 kız öğrenci dahil toplam 118 öğrenci bulunmuştur. Öğrencilere belli bir derste anket uygulanıp, devamsız olan öğrenciler daha sonra aranmamıştır. Bu sınıfta % 85 öğrenci toplumunu temsil eden 100 öğrenci anketi cevaplandırmıştır. Örnek öğrenci sayı-

sının şubelere dağıtımı Tablo (3) te gösterilmiştir.

Tablo (3): Örnek Öğrenci Sayısı

Şube	Öğrenci Sayısı	Örnek Sayısı	Yüzdesi
A	21	20	95
B	19	16	84
C	20	14	70
D	20	17	85
E	21	16	76
F	17	17	100
Toplam	118	100	85

SONUÇLAR VE TARTIŞMASI

Bu araştırmada alınan veriler, araştırma hedeflerine göre analiz edilip, aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

1- Dil Laboratuvarından Hedef Beklentileri

Bu araştırmanın birinci hedefi, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinin Arapça dil laboratuvarından sağlanacak eğitim hedeflerinden beklentilerini belirlemektir. 16 eğitim hedefinden 15'i, öğrencilerin yarısından fazlası tarafından beklendiği ifade edilmiştir. Öğrencilerin çoğu 9 eğitim hedefini beklediklerini belirlemişlerdir. Arapça öğretiminde dil laboratuvarının hedefleri ile ilgili öğrenci beklentileri Tablo (4) te verilmiştir.

Tabloda görülüyor ki Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencileri, Arapça öğretiminde kullanılan dil laboratuvarı için saptanan eğitim hedeflerini, Arap ülkelerinde resmî muameleleri yürütmek ile ilgili hedef hariç, tümüyle iyi bir şekilde kabul etmişlerdir. Bu sonuca göre hedeflerin sağlanması için, dil laboratuvarında kullanılan programın gözden geçirilmesi gerekmektedir.

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

Tablo (4): Arapça Öğretiminde Dil Laboratuvarının Hedefleri
ile İlgili Öğrenci Beklentileri

Hedefler	Beklenti Oranı
1- Arapçayı Araplardan dinlemek	85
2- Günlük hayatta yer alan diyalogları dinlemek	88
3- Kelime ve cümleleri doğru bir şekilde telâffuz etmek	95
4- Arapçayı düzgün bir şekilde konuşabilmek	92
5- Verilen soruları doğru bir şekilde cevaplandırabilmek	88
6- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını izleyebilmek	66
7- Arapça gazete, dergi ve kitapları okuyup anlayabilmek	88
8- Türkiyede Araplarla karşılaşıldığı zaman anlaşabilmek	90
9- Günlük hayatta konuşulan Arapçayı anlayabilmek	87
10- Arapça öğretim elemanlarıyla Arapça konuşabilmek	72
11- Sınıf arkadaşlarıyla Arapça konuşabilmek	80
12- Arapça kelimeleri değişik cümlelerde ifade edebilmek	64
13- Arap ülkelerinde resmi makamlarla ilgili muameleleri yürütebilmek	33
14- Arapça mektuplaşmayı öğrenmek	70
15- Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilmek	73
16- Arap ülkeleri ve sosyal yaşamları ile ilgili bilgi edinmek	51

2- Öğrencilerin Hedeflerden Beklenti Oranı

Araştırmanın ikinci hedefi, öğrencilerin hazırlık sınıfında eğitim hedeflerinden bekledikleri oranı belirlemektir. Bu hedefi saptamaktan amaç, dil laboratuvarı için saptanan 16 hedef genel-özel hedefler olduğu için, bir yılda sağlanacak yerde, her hedefin bir bölümü sağlanabilir.

Öğrencilerin beklenti oranı, bir hedeften diğer hedefe değişirken,

sıfırdan tama kadar yayılmıştır. En yüksek olan kelime ve cümleleri iyi bir şekilde telâffuz ile ilgili 3. hedef ortalama %78.65 , öğrenciler tarafından beklenmiştir. Ayrıca en az olan Arap ülkelerinde resmî muameleleri yürütmek ile ilgili 13. hedef ortalama %17.8, öğrenciler tarafından beklenmiştir. % 50'den yüksek olan beklenti oranı, 13 hedefte görülmüştür ve şu numaralı hedeflerdir. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14 ve 15. Eğitim hedeflerini sağlamakta beklenti oranı ayrıntılı olarak Tablo (5) te görülmektedir.

Tablo (5): Eğitim Hedeflerinden Sağlanması Beklenen Oranlar

Hedefler	Oranlar
1- Arapçayı Araplardan dinlemek	66.05
2- Günlük hayatta yer alan diyalogları dinlemek	68.60
3- Kelime ve cümleleri doğru bir şekilde telâffuz etmek	78.65
4- Arapçayı düzgün bir şekilde konuşabilmek	74.50
5- Verilen soruları doğru bir şekilde cevaplandırabilmek	69.05
6- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını izleyebilmek	55.40
7- Arapça gazete, dergi ve kitapları okuyup anlayabilmek	61.00
8- Türkiyede Araplarla karşılaşıldığı zaman anlaşabilmek	68.15
9- Günlük hayatta konuşulan Arapçayı anlayabilmek	65.55
10- Arapça öğretim elemanlarıyla Arapça konuşabilmek	56.32
11- Sınıf arkadaşlarıyla Arapça konuşabilmek	62.20
12- Arapça kelimeleri değişik cümlelerde ifade edebilmek	43.15
13- Arap ülkelerinde resmi makamlarla ilgili muameleleri yürütebilmek	17.80
14- Arapça mektuplaşmayı öğrenmek	53.70
15- Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilmek	57.60
16- Arap ülkeleri ve sosyal yaşamları ile ilgili bilgi edinmek	28.32

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

Tablodan dil laboratuvarı için saptanan 16 hedeften 13'ü öğrenciler tarafından iyi bir şekilde kabul edilmektedir. Kelimeleri değişik cümlelerde kullanmak, Arap ülkelerinde resmî muameleleri yürütmek ve Arap ülkeleri ve sosyal Arap yaşamlarından bilgi edinmekle ilgili 3 hedef yeterli derecede kabul edilmemiştir.

3- Dil Laboratuvarının Gerçekten Sağladığı Hedeflerin Oranı

Araştırmanın 3. hedefi, hazırlık sınıfında Arapça dil laboratuvarının sağladığı eğitim hedeflerinin oranını belirlemektir. Öğrenciler, dil laboratuvarının gerçekten sağladığı hedeflerin oranı bir hedeften diğer hedefe değişirken, sıfırdan tama kadar yayılmıştır. % 61.98 olan en yüksek oranı, kelime ve cümleleri iyi bir şekilde telâffuz etmekle ilgili olan 3. hedefe verilmiştir. Arap ülkelerinde resmî muameleleri yürütmekle ilgili olan 13. hedefe % 7.93 olan en az oran verilmiştir. 1., 2., 3., 4., 5. ve 9. hedeflerden oluşan 6 hedef % 40'tan fazla görüş birliği kazanmıştır. Dil laboratuvarının gerçekten sağladığı hedeflerin oranı Tablo (6) da ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo (6): Dil Laboratuvarının Gerçekten Sağladığı

Eğitim Hedeflerinin Oranları

Hedefler	Oranlar
1- Arapçayı Araplardan dinlemek	48.50
2- Günlük hayatta yer alan diyalogları dinlemek	49.14
3- Kelime ve cümleleri doğru bir şekilde telâffuz etmek	61.98
4- Arapçayı düzgün bir şekilde konuşabilmek	42.05
5- Verilen soruları doğru bir şekilde cevaplandırabilmek	47.81
6- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını izleyebilmek	18.87
7- Arapça gazete, dergi ve kitapları okuyup anlayabilmek	29.02
8- Türkiyede Araplarla karşılaşıldığı zaman anlaşabilmek	36.57
9- Günlük hayatta konuşulan Arapçayı anlayabilmek	40.08
10- Arapça öğretim elemanlarıyla Arapça konuşabilmek	27.20
11- Sınıf arkadaşlarıyla Arapça konuşabilmek	35.61
12- Arapça kelimeleri değişik cümlelerde ifade edebilmek	28.47

13- Arap ülkelerinde resmi makamlarla ilgili muameleleri yürütebilmek	07.93
14- Arapça mektuplaşmayı öğrenmek	29.09
15- Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilmek	38.31
16- Arap ülkeleri ve sosyal yaşamları ile ilgili bilgi edirmek	15.18

4- Beklenen ve Gerçekleşen Hedeflerin Oranının Karşılaştırılması

Araştırmanın dördüncü hedefi, hazırlık sınıfında Arapça dil laboratuvarından beklenen ve gerçekleşen eğitim hedeflerinin oranları arasında karşılaştırma yapmaktır. Araştırmanın sonucunda dil laboratuvarının her hedefinden beklenen oran, bütün durumlarda sağlandığından daha yüksek olduğu görülmüştür. Karşılaştırmanın ayrıntısı tablo (7) de görülmektedir.

Tablo (7): Beklenen ve Gerçekleşen Hedefler Oranları

Arasındaki Karşılaştırma

Hedefler	Bek %	Ger %
1- Arapçayı Araplardan dinlemek	66.05	48.50
2- Günlük hayatta yer alan diyalogları dinlemek	68.60	49.14
3- Kelime ve cümleleri doğru bir şekilde telaffuz etmek	78.65	61.98
4- Arapçayı düzgün bir şekilde konuşabilmek	74.50	42.05
5- Verilen soruları doğru bir şekilde cevaplandırabilmek	69.05	47.81
6- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını izleyebilmek	55.40	18.87
7- Arapça gazete, dergi ve kitapları okuyup anlayabilmek	61.00	29.02
8- Türkiyede Araplarla karşılaşıldığı zaman anlaşabilmek	65.15	36.57
9- Günlük hayatta konuşulan Arapçayı anlayabilmek	65.55	40.08
10- Arapça öğretim elemanlarıyla Arapça konuşabilmek	56.32	27.20
11- Sınıf arkadaşlarıyla Arapça konuşabilmek	62.20	35.61

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . .

12- Arapça kelimeleri değişik cümlelerde ifade edebilmek	43.15	28.47
13- Arap ülkelerinde resmi makamlarla ilgili muameleleri yürütebilmek	17.80	07.93
14- Arapça mektuplaşmayı öğrenmek	53.70	29.09
15- Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilmek	57.60	38.31
16- Arap ülkeleri ve sosyal yaşamları ile ilgili bilgi edirmek	28.32	15.18

Öğrencilerin dil laboratuvarından beklentileri, gerçekten sağlanan hedeflerden yüksek olması, dil laboratuvarının beklentilerden azını sağladığı anlamına gelmektedir. Özellikle bu olay, çok önem taşımaktadır. Bu sonuç dil laboratuvarı ile ilgili programı gözden geçirme sonucunu desteklemekle beraber, öğrencilerin belirttiği hedefler yönünde olması gerekmektedir. Programın beklentileri sağlamaması, öğrencileri hayal kırıklığına uğratarak ihmal etme durumuna sevketeceği bir neden olmaktadır.

5- Beklenen ve Gerçekleşen Hedefler Arasındaki Durumların Karşılaştırılması :

Araştırmanın beşinci hedefi, beklenen ve gerçekleşen hedeflerin birbirinden fazla veya eşit ya da eksik olma durumlarını belirlemektir. Araştırma sonucu, beklenen 14 hedef oranı gerçekleşenden daha yüksek veya eşit olmuştur. 2 hedef oranı ise, beklenenden gerçekleşen daha yüksek görülmüştür. Ayrıntılar Tablo (8) de görülmektedir :

Tablodaki sonuç, beklenenler çoğunlukla gerçekleşenlerden daha fazla görülmüştür. Bazı öğrenciler, gerçekleşen oranının beklenenden daha yüksek olmasını ifade ederken, ancak bunların az sayıda oldukları görülmüştür. Bu sonuç, daha önce söylediğimiz gerçekleşenlerin beklentilerinden daha az oluşu, öğrencileri hayal kırıklığına sevkedeceğini desteklemektedir. En azından beklenenlerin gerçekleşenlerle eşit olması gerekmektedir.

Tablo (8): Beklenen Hedeflerin Gerçekleşenlerden
Fazla, Eşit veya Eksik Olması

Hedef Numarası	B.G.den Fazla Olma %si	B.G.ile Eşit Olma %si	B.G.den Eksik Olma %si
1	60	26	16
2	72	19	9
3	72	18	10
4	83	12	5
5	75	17	8
6	59	34	7
7	84	12	4
8	83	12	5
9	78	17	5
10	71	26	3
11	75	22	3
12	52	34	14
13	29	65	6
14	63	34	3
15	64	32	4
16	41	51	8

KAYNAKLAR

- 1- Al-Makhzoumi, A.A. (1988) Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Arapçaya Karşı Tutum ve Davranışları (Yayımlanmamıştır).
- 2- Al-Makhzoumi, A.A. (1988) Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıf Öğrencilerinin Arapçaya Karşı Motivasyonları. (Yayımlanmamıştır).
- 3- Baron, R.A., Byrne, D. and Kantowitz, B.H. (1981) Psychology: Understanding Behavi-

ARAP OLMAYANLARA ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE . . .

- our. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- 4- Davies, I.K. (1971) **The Management of Learning**. London: McGraw-Hill.
 - 5- Davies, I.K. (1976) **Objectives in Curriculum Design**. London: McGraw-Hill.
 - 6- Gagne, R.M. (1977) **The Conditions of Learning**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
 - 7- Hearnshaw, T. and Roach, D.K. (1974) "A Self Instructional Course in Audio-Visual Techniques." **British Journal of Educational Technology**. 5 (3), 60-70.
 - 8- Mager, R.F. (1975) **Preparing Instructional Objectives**. Belmont, California: Fearon.
 - 9- Mecelli, F. ve Mansur, M. (1976) **Arapça Dersler**. London: The Linguaphone Institute.
 - 10- Moss, G.D. (1979) "The Influence of An In-Service Course in Educational Technology on the Attitudes of Teachers." **British Journal of Educational Technology**. 10 (1), 69-80.
 - 11- Rıza, E.T. (1988) **Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerle İlgili Deneysel Bir Araştırma**. (Yayımlanmamıştır) .
 - 12- Ridha, A.T. (1981) **Evaluation of Audiovisual Aids Course for Further Education Teachers Attending In-Service Training and its Implications for Iraqi University Staff Training**. Unpublished Ph.D. Thesis, University College, Cardiff.
 - 13- Rowntree, D. (1978) **Educational Technology in Curriculum Development**. London: Harper and Row.
 - 14- Smith, R.E., Sarason, I.G. and Sarason, B.R. (1978) **Psychology: The Frontiers of Behaviour**. New York: Harper and Row.
 - 15- Tu'imâ, R.A. ve en-Nâka, M.K. (1984) **Arap Olmayanlara Arapça Öğretimi: Temel Kitap: Birinci Cilt**. Mekke: Ummu'l-Kura Üniversitesi, Arapça Enstitüsü, Araştırma ve Program Bölümü (Arapça).
 - 16- Tu'imâ, R.A. ve en-Nâka, M.K. (1984) **Arap Olmayanlara Arapça Öğretimi: Temel Kitap: Birinci Cilt. Öğretmen Rehberi**. Mekke: Ummu'l-Kura Üniversitesi, Arapça Enstitüsü, Araştırma ve Program Bölümü. (Arapça).
 - 17- University College, Cardiff, Centre for Educational Technology (1973) **Audio-Visual Media and Methods: Units 1-5**. University College, Cardiff, C.E.T.

Ek (1) :

Araştırmada Kullanılan Anket

Dokuz Eylül Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

Sayın Öğrenci,

Arapça öğretiminde kullanılan dil laboratuvarından öğrencilerin beklentileri ve sağladığı hedeflerle ilgili bir araştırma yapmaktayız. Aşağıdaki listede bazı hedefler vermekteyiz. Hedefleri birer birer inceleyiniz, dil laboratuvarından beklediğiniz bir hedef olduğu takdir-

de önüne (\checkmark), değilse (x) işaretini koyunuz. Hedef beklentilerden olduğu halde yüzdesini, bir de yıl boyunca dil laboratuvarının sağladığı her hedef sonunda yüzdesini yazmanız rica olunur. Eğer bir hedef beklentiler içine girmiyorsa yüzdesini yazmağa gerek yoktur. İsimlerinizi yazmayınız.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Dr.Enver Tahir RIZA

Dil laboratuvarının Arapça öğretiminde sağlayabileceği hedefler	Beklentilerin Yüzdesi	Sağlananların Yüzdesi
1- Arapçayı Araplardan dinlemek		
2- Günlük hayatta yer alan diyalogları dinlemek		
3- Kelime ve cümleleri doğru bir şekilde telâffuz etmek		
4- Arapçayı düzgün bir şekilde konuşabilmek		
5- Verilen soruları doğru bir şekilde cevaplandırabilmek		
6- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını izleyebilmek		
7- Arapça gazete, dergi ve kitapları okuyup anlayabilmek		
8- Türkiyede Araplarla karşılaşıldığı zaman anlayabilmek		
9- Günlük hayatta konuşulan Arapçayı anlayabilmek		
10- Arapça öğretim alemanlarıyla Arapça konuşabilmek		
11- Sınıf arkadaşlarıyla Arapça konuşabilmek		
12- Arapça kelimeleri değişik cümlelerle ifade edebilmek		
13- Arap ülkelerinde resmî makamlarla ilgili muameleleri yürütebilmek		
14- Arapça muktuplaşmayı öğrenmek		
15- Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri yapabilmek		
16- Arap ülkeleri ve sosyal yaşamları ile ilgili bilgi edinme		

ملخص بحث : اهداف مختبر تدريس اللغة العربية لغير

الناطقين بها : التوقعات والتحقيقات

ا . م . د . انور طاهر رضا
الاهداف التربوية تقنية تربوية حديثة ظهرت في الخمسينيات
من هذا القرن ، وتطورت كثيرا في الستينات منه . تظهر اهمية
التوقعات في السلوك الذي يبديه الطلبة من اجل تحقيق هذه الاهداف .
ومن اجل اثارة الدافعية لدي الطلبة فلا بد من اشراكهم في صياغة
اهداف المقرر الدراسي . صمم هذا البحث لصياغة اهداف مختبر
اللغة ، وتوقعات الطلبة عنها ، وما حقق منها فعلا .

استخدم الاستبيان الذي تضمن ١٦ هدفا من نوع شبه خاص لتحقيق
اهداف البحث . طبق الاستبيان علي ١٠٠ طالب من طلاب السنة
التحضيرية في كلية الشريعة بجامعة التاسع من ايلول بازمير ، وهم
يمثلون ٨٥ بالمائة من مجتمع الطلبة في هذا الصف . طلب منهم
ابداً ، وجهات نظرهم في هذه الاهداف ، وعما يتوقعونها ، وما حقق
منها بالفعل .

اظهرت نتائج البحث ما ياتي :

- ١ - ان ٩ اهداف توقعها الغالبية العظمى من الطلبة . ارتفع العدد
الي ١٥ هدفا لدى اكثر من نصف الطلبة .
- ٢ - كانت النسبة العليا التي توقعها الطلبة من الاهداف التربوية
هي ٧٨ر٦٥ بالمائة ، حيث حصل عليها الهدف الثالث . حصل الهدف
الثالث عشر على اقل نسبة من التوقع ، وهي ١٧ر٨٠ بالمائة .
- كانت النسبة العليا من الهدف التربوي الذي حققه مختبر اللغة
حصل عليها الهدف الثالث ، وهي ٦١ر٩٨ بالمائة . كانت النسبة
الدنيا من الهدف الذي حققه مختبر اللغة حصل عليها الهدف الثالث
عشر ، وهي ٧ر٩٣ بالمائة .
- ٤ - كانت النسبة التي توقع الطلبة تحقيقها من كل هدف اعلى من
النسبة التي حققت بواسطة مختبر اللغة في الحالات جميعا .
- ٥ - ما عدا الهدف الثالث عشر والهدف السادس عشر اللذان
ارتفعت فيهما التحقيقات عن التوقعات ، انخفضت او تساوت
التوقعات بالتحقيقات في الاهداف الاخرى .